

H u nh t t c sách v b ng ti ng Vi t đ u nh n m nh: ng i Vi t Nam có tinh th n c ng đ ng cao. Trong b ng giá tr truy n th ng c a Vi t Nam, n c bao gi cũng đ ng trên làng; làng bao gi cũng đ ng trên gia đình; và gia đình bao gi cũng đ ng trên cá nhân.

Th nh ng ch c n nhìn vào đ i s ng hàng ngày, chúng ta s th y khác h n.

Vi t Nam, b t c n i nào c n ph i s p hàng cũng có vô s ng i chen l n, không c n bi t ng i khác r ng r n ch đ i bao lâu c . Đi ngoài đ ng, có vô s ng i s n sàng v t rác xu ng b t c n i nào, m c k v sinh chung, nghĩa là m c k ng i khác. Bu i sáng hay

bu i chi u, ngay c các thành ph l n, ng i làm vi c đ n đ p hàng quán, dùng ch i h t rác ra ngoài đ ng, b t k ng i qua l i. M i l n g p tai n n, trong lúc nh ng ng i ngo i qu c th ng t ch c thoát hi m m t cách tr t t thì ng i Vi t ph n l n m nh ai n y ch y. G n đây, qua nh ng video clip v các v hành hung trong h c đ ng đ c tung lên m ng, đ lu n s ng s t tr c c nh m t s h c sinh, có khi là h c sinh n , xúm vào đánh túi b i m t h c sinh khác, trong lúc nh i u h c sinh đ ng hay ng i chung quanh nhìn. Đ ng đ ng. Hay c nh h c sinh đánh th y giáo đ n ng t x u trên b c gi ng và các h c sinh khác trong l p hay ngay c đ ng nghi p đ ng nhìn. Đ ng đ ng. Qua báo chí, ng i ta phát hi n m t s tr em b ch ho c có khi ngay c b m hành h đ n th ng t t trong su t bao nhiêu năm và ng i ta cũng phát hi n m t s th t khác: trong su t bao nhiêu năm y, xã h i chung quanh đ u đ ng đ ng. (1)

Th t ra, nói nh v y đ làm nhi u ng i đ ng lòng. Nh ng dù sao, đó cũng là s th t. Và s th t đó đã đ c bi t lâu l m r i. B i v y, nhi u ng i, ph i nói là r t nhi u ng i, th ng nói: m t ng i Vi t Nam thì h n m t ng i Nh t; hai ng i Vi t Nam thì b ng hai ng i Nh t; nh ng ba ng i Vi t Nam thì l i thua ba ng i Nh t. L i có ng i k chuy n c i: N u b r t xu ng m t cái h sâu, ba ng i Nh t s tìm cách kên nhau và kéo nhau lên m t đ t; còn ba ng i Vi t Nam thì không bao gi: Khi ng i này tìm cách trèo lên thì hai ng i kia s n m chân kéo

xu ng!

Nh , đã lâu, trong m t l n trò chuy n, nghe m t trí th c Việt Nam ra v u th i m n th , than th là s c m nh c a c ng đ ng ng i Việt h i ngo i s gia tăng g p b i n u m i ng i bi t ng i l i và làm vi c chung v i nhau, m t ng i b n ngo i qu c, v n là m t h c gi chuyên v Việt h c, c i đ p: “N u bi t đoàn k t thì đâu còn là ng i Việt n a!” T t c ng i Việt Nam đ ng đó đ u im l ng. Làm sao mà c i l i đ c ch ?

Chính tính v k đã đ ra s chia r .

Mà đâu ph i ch có ng i Việt h i ngo i m i chia r . Lâu nay b máy tuyên truy n c a chính ph Việt Nam th ng tô v hình nh m t đ ng C ng s n đoàn k t, lúc nào cũng nh t trí và th ng yêu nhau. S th t đâu ph i nh v y. Trong bài h i ký “Nh ng k ni m v Bác H ”, Hoàng Tùng, nguyên t ng biên t p báo Nhân Dân và nguyên u viên Ban bí th trung ng đ ng, vi t m t trong nh ng n i đầu l n c a H Chí Minh là:

“N i đầu th b y là s b t hoà gi a m y ng i lãnh đ o c a ta. Không ph i m i vi c đ u êm đ p c . H nh t trí v i nhau v quan đi m đánh M , nh ng quan đi m qu c t không th ng nh t, v quan h cá nhân v i nhau không thu n l i. Sau này Bác b o tôi vi t bài : “ Nâng cao đ o đ c cách m ng, quét s ch ch nghĩa cá nhân ”. Ý Bác là mu n nói m y ông này. Bài đó tôi vi t Bác s a l i nhi u. Sau Bác nói anh T H u cũng s a n a. Tôi đ c bi t t năm 1966, c m i chi u th b y, Bác l i cho làm c m và nói : “ M y chú c đ n đây ăn c m vui v v i nhau, có gì khúc m c c nói h t ra, không nên đ b ng ”. Anh Nguy n Chí Thanh làm th ký cho nh ng cu c đó cho đ n khi anh đi vào Nam. Sau anh Lê Văn L ng nói l i v i tôi là h c đ n ăn c m, chén h t r i h v , ch ng ai nói v i ai đ i u gì. N u không bi t vi c này thì không hi u h t t i sao trong di chúc Bác l i đ n ph i đoàn k t toàn Đ ng, t Trung ng đ n đ a ph ng. Trên mà đã đoàn k t r i thì c n gì nói đ n c s n a. Trên đoàn k t mà đ i không thì l i thôi to, các ông tr cho ch t. Chính vì th mà bác r t bu n. Có th có m t vài hi n t ng, có đ ng chí nào đó mu n v t Bác, Bác bi t h t, nh ng Bác không quan tâm.” (2)

Chúng ta có th đ t v n đ : t i sao ng i Việt v k và vì v k nên chia r nh th ?

D ng nh ch a có ai tr l i câu h i y. Có l , lý do chính là ng i ta không dám nhìn nh n s th t y. Nói chuy n v i nhau, ai cũng nói v y; nh ng khi vi t lách, ng i ta c ch y theo phía tô

hàng, chủ mưu nên nên mình đến hàng cái hay, cái đẹp, dù chủ là hàng cái hay và cái đẹp trong huyệן thoả i.

Đi u đến biểן là, khi nên nên đến tình thậן tiếp thậ hay tính cậן đến cậ a ngắ i Viể Nam, ngắ i ta hay nói đến văn hóa làng. Quậ thậ, không ai có thể chậ i cẩ đậ c, trong nhiệ u ngàn năm, làng đã đóng mậ t vai trò cậ c kậ quan trọng trong xã hậ i và văn hóa Viể Nam. Đó là mậ t đến vậ hành chính vậ nên cậ u trúc quyậ n lậ riêng bao gặ m hai thành phậ n chính: quan viên (chậ c sậ c và chậ c đậ ch) và dân (lão, đĩnh và tiệ u). Đó cũng là mậ t đến vậ kinh tế, nậ i, nậ u làm nghề thì ngắ i ta thậ ng tậ hậ i lậ i vậ nhau thành “phậ ng”; nậ u làm nông thì thành “giáp” và thậ ng phậ giúp nhau trong công vậ c đến áng. Đó cũng là mậ t đến vậ tôn giáo và văn hóa vậ i nên thậ n hoàng và hậ ng cậ riêng. Ngoài ra, đó còn là mậ t đến vậ xã hậ i khá khép kín cậ a nên ngắ i chính cậ (phân biểן vậ i dân ngắ cậ).

Trong làng, đậ c bao bậ c bậ i nên lũy tre, ngắ i ta có thể ganh tậ nhau, chèn lậ n nhau, bóc lậ n nhau, nên ngắ i ta cũng phậ i gặ n kậ t vậ i nhau đậ chậ ng chậ i vậ i nên áp lậ c tậ bên ngoài. Tình thậ n tiếp thậ và tính cậן đến đậ c nậ y nậ tậ môi trậ ng sậ ng nhậ thậ.

Tuy nhiên, cái làng truyệ n thậ ng, nậ i nuôi dậ ng tính cậן đến nhậ vậ y đã qua rậ i. Đã thuậ c vậ quá khậ lâu, lâu lậ m rậ i. Nó bậ phá nát ít nhậ t vì ba lý do: thậ nhậ t, nó bậ thay thậ bậ i các hậ p tác xã; thậ hai, nó bậ hậ y hoậ i trong chiệ n tranh, nậ i phậ n lậ n nông dân phậ i bậ đến ruậ ng đậ chậ y ra thành thậ lánh nậ n; và thậ ba, gặ n đây hậ n, vì quá trình đô thậ hóa.

Khi làng bậ biểן mậ t, văn hóa làng không còn nậ a, nên thành quậ tâm lý nhậ tính cậן đến và tình thậ n tiếp thậ sậ bậ lung lay ngay tậ c khậ c. Muậ n tránh cũng không đậ c. Vậ n đậ i đây là: lậ y gì đậ thay thậ làng trong vậ c duy trì và phát triệ n tính cậן đến cậ a ngắ i Viể Nam?

ậ phậ ng điệ n này, chúng ta có thể thu nên đậ c mậ t bài hậ c tậ thậ giậ i: Cậ n xây dậ ng gặ p mậ t xã hậ i dân sậ (civil society).

Lâu nay, nhìn quan hậ giậ a ngắ i vậ i ngắ i, ậ Viể Nam, ngắ i ta chậ tiếp trung vào ba khía cậ nh: gia đĩnh, thậ trậ ng và chính trậ. Thậ t ra, trong quan hậ giậ a ngắ i và ngắ i, cậ n có mậ t kích thậ c khác nậ a: quan hậ xã hậ i. Chính trong quan hậ xã hậ i này, ngắ i ta mậ i đậ c đào luyệ n và phát huy tình thậ n tiếp thậ cũng nhậ tính cậן đến đậ c.

Nhưng để xây dựng một xã hội dân sự, người ta, trước hết, là chính phủ, phải cho phép các tổ chức phi chính phủ và phi lợi nhuận được tồn tại do hoạt động.

Có thể nói, để chữa trị căn bệnh vô kỷ của người Việt Nam, chúng ta cần phải xây dựng góp một xã hội dân sự nối quan hệ thực sự giữa người với người để cùng nuôi dưỡng và bồi dưỡng qua các hoạt động phi kinh tế và cũng phi chính trị.

Một xã hội dân sự như vậy có thể là một thách thức đối với quy định của các đoàn thể nhà nước trong hiện tại nhưng là một điều kiện để phát triển Việt Nam trong tương lai.(3)

Chú thích:

1. Xem bài “Ch nghĩa vô kỷ” của Trần Quang Đức trên <http://quechoa.info/2010/12/31/ch%E1%bb%a7-nghia-vo-c%E1%ba%a3m/>
2. <http://www.diendan.org/viet-nam/tu-lieu-hoang-tung-1920-2010-noi-ve-ho-chi-minh/>
3. Về khái niệm “xã hội dân sự”, bạn đọc tìm hiểu Việt, có thể xem trên các trang web: http://vi.wikipedia.org/wiki/X%C3%A3_h%E1%BB%99i_d%C3%A2n_s%E1%BB%B1;
http://www.chungta.com/Desktop.aspx/ChungTa-SuyNgam/Hanh-Dong/Nhanuoc_phapquyen_va_xh_dansu/;
http://www.tapchithoidai.org/ThoiDai3/200403_CHThuan.htm;
<http://www.voanews.com/vietnamese/news/xa-hoi-dan-su-10-19-2010-105283958.html>